

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ”

ЛУНЯКОВА НАТАЛЯ АВТАНДІЛІВНА

УДК 336.717.3(043.3)

ДЕПОЗИТНІ РИЗИКИ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2009

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Севастопольського національного технічного університету Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Вожжов Анатолій Павлович,
Севастопольський національний технічний університет
Міністерства освіти і науки України,
завідувач кафедри фінансів та кредиту

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Сало Іван Васильович,
Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”,
завідувач кафедри банківської справи;

кандидат економічних наук
Карчева Ганна Тимофіївна,
Національний банк України,
заступник директора Департаменту безвізного
банківського нагляду – начальник управління нагляду
за діяльністю банків 1 та 2 груп

Захист відбудеться “27” лютого 2009 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 у Державному вищому навчальному закладі “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

Автореферат розісланий “27” січня 2009 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.М. Бурденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Банківська діяльність здійснюється в умовах невизначеності, що залежить від багатьох чинників, дію яких надто важко або неможливо прогнозувати чи передбачати. Рішення, прийняті в умовах невизначеності, генерують банківські ризики, які можуть привести до виникнення небажаних наслідків. Банківська діяльність характеризується вищим рівнем ризикованості порівняно з іншими видами діяльності і супроводжується численними ризиками, які виникають при здійсненні як активних, так і пасивних операцій.

Ризики активних операцій загальноновизначені, і вченими їм надається значна увага. Це обумовлено тим, що ці ризики мають індивідуальний характер. Наприклад, кредитний ризик пов'язаний з кожним конкретним позичальником банку, залежить від його діяльності і виникає внаслідок недотримання умов кредитного договору щодо зобов'язань за кредитними операціями. Тому банки частіше стикаються з проявом ризиків активних операцій.

Специфіка банківської діяльності спричиняє наявність ризиків і в ході здійснення пасивних операцій банків. При цьому важливе значення мають ризики, що пов'язані з депозитними операціями, які, у свою чергу, є головним джерелом банківських ресурсів, розширюють його можливості для здійснення активних операцій. Стійке зростання депозитної бази має важливе значення і для забезпечення ліквідності банку, а також багато в чому визначає можливості щодо нарощування обсягів кредитно-інвестиційних вкладень. Проте стабільність депозитної бази досить умовна, тому що на її формування впливають зовнішні і внутрішні фактори, такі як: економічні та політичні кризи, недолік організації роботи усередині самого банку та інші. Депозитні ризики банку саме і проявляються в умовах невизначеності діяльності банку щодо можливої зміни рівня сукупних залишків коштів клієнтів.

Слід зауважити, що депозитним ризикам банків в економічній літературі приділено значно менше уваги порівняно з ризиками активних операцій. З огляду на це особливої актуальності набуває подальше дослідження сутності депозитних ризиків банків, закономірностей їх прояву, окреслення основних факторів, які приводять до їх виникнення. За допомогою цього можливо науково обґрунтувати пропозиції щодо протидії негативним наслідкам від прояву депозитних ризиків банків.

Вагомий внесок у розробку теоретичних положень, методологічних підходів до оцінки та управління банківськими ризиками зробили провідні вітчизняні вчені-економісти: О.В. Васюренко, В.В. Вітлінський, А.М. Герасимович, О.В. Дзюблюк, А.О. Єпіфанов, Г.Т. Карчева, А.М. Мороз, О.В. Пернарівський, Ю. Потійко, Л.О. Примостка, Т.О. Раєвська, Л.Ф. Романенко, М.І. Савлук, І.В. Сало, Р.І. Тиркало та інші. Серед російських і зарубіжних учених-економістів слід відзначити праці Н.І. Валенцевої, В.О. Зотова, С.Ф. Коновалова, О.І. Лаврушина,

Т.В. Осипенко, Г.С. Панової, У. Деволда (W.G. Dewald), Г. Дріза (G.R. Dreese), Г. Кауфмана (G. Kaufman), Н. Мерфі (N. Murphy) та інших.

Безпосередньо теоретичні положення і практичні підходи щодо виявлення та ідентифікації, оцінки й управління депозитними ризиками банків відображені у працях таких відомих вітчизняних і російських економістів, як А.П. Вожжов, І.В. Волошин, І.В. Вішняков, В.О. Зотов, М.Г. Лапуста, О.В. Пернарівський, О.В. Суворов. Проте переважна більшість авторів досліджують окремі аспекти депозитних ризиків банків.

Незважаючи на достатньо пильну увагу з боку наукової спільноти до питань сутності, класифікації, теорії та практики управління банківськими ризиками, до цього часу невпорядкованим є понятійний апарат, вимагають доопрацювання та систематизації основні характеристики депозитних ризиків банків, фактори і закономірності їх виникнення. Невирішеними в теоретичному і практичному аспектах залишаються питання, які пов'язані з запобіганням негативних наслідків у випадку їх прояву.

Актуальність, науково-теоретична і практична значущість поставлених проблем обумовили вибір теми дисертаційного дослідження, визначили мету, основні завдання, структуру і зміст дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати, теоретичні положення і висновки дисертаційного дослідження були використані при виконанні в Севастопольському національному технічному університеті держбюджетної науково-дослідної теми “Моделювання фінансового механізму для забезпечення інтенсивного і збалансованого економічного зростання в Україні” (номер державної реєстрації 0104U010188). До звіту за цією темою включено розробки автора, присвячені дослідженню сутності депозитних ризиків банків, а також пропозиції щодо удосконалення їх оцінки.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційного дослідження є виявлення та наукове обґрунтування сутності, закономірностей виникнення депозитних ризиків банків і розробка методичних рекомендацій щодо запобігання негативним наслідкам у випадку їх прояву.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення в роботі таких завдань:

- проаналізувати існуючі погляди на зміст економічних понять “ризик”, “невизначеність” і з'ясувати їх відмінності;
- здійснити узагальнення вітчизняних і зарубіжних наукових досліджень щодо класифікацій банківських ризиків;
- визначити економічну сутність депозитних ризиків банків, їх основні характеристики та види;
- виявити фактори виникнення депозитних ризиків банків і класифікувати їх;
- проаналізувати методи кількісної оцінки депозитних ризиків банків;
- дослідити вплив макроекономічного середовища на виникнення депозитних ризиків банків;

- розробити науково-методичний підхід щодо аналізу депозитних ризиків банків у регіональному аспекті;
- дослідити взаємозв'язок впливу факторів на формування сукупних залишків коштів клієнтів для подальшої оцінки депозитних ризиків банків;
- визначити заходи щодо запобігання негативних наслідків у випадку прояву депозитних ризиків банків.

Об'єктом дослідження є процеси банківської діяльності, які спричиняють і обумовлюють невизначеність щодо формування депозитів.

Предметом дослідження є закономірності прояву депозитних ризиків банків.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження стало наукове і творче осмислення основних досягнень вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем банківських ризиків. У процесі роботи використовувалися такі методи дослідження: аналіз та синтез – для уточнення понятійного апарата, визначення сутності, основних характеристик депозитних ризиків банків; метод групувань – при розробці класифікації депозитних ризиків банків; методи багатомірного статистичного аналізу: кластерний аналіз – для оцінки депозитних ризиків банків у регіональному аспекті, регресійний аналіз – для виявлення значущих факторів, які впливають на формування сукупних залишків коштів клієнтів і встановлення характеру взаємозв'язку; абстрактно-логічний метод – для теоретичних узагальнень і формування висновків; елементи теорії імовірності – для виявлення закономірностей прояву депозитних ризиків банків; графічний метод – для побудови ілюстративних графіків і діаграм. Обробка даних здійснювалася з використанням сучасних комп'ютерних технологій.

Інформаційною базою дослідження є теоретичні та науково-практичні дослідження вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правові акти з питань здійснення банками депозитних операцій, оцінки банківських ризиків, статистичні матеріали Національного банку України, наукові статті та монографічні видання вітчизняних і зарубіжних науковців, матеріали науково-практичних конференцій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в обґрунтуванні та розвитку теоретичних основ і методичних положень щодо сутності і закономірностей прояву депозитних ризиків банків, розробки методів їх оцінки, методичних рекомендацій, спрямованих на запобігання негативних наслідків у випадку їх прояву.

Основні результати, що мають наукову новизну і характеризують особистий внесок автора:

вперше:

- запропоновано та обґрунтовано доцільність врахування впливу на рівень сукупних залишків коштів банків таких факторів, як кількість клієнтів, відкритих ними рахунків і сезонність, що дозволить зменшити ступень невизначеності щодо варіювання сукупних залишків коштів. Отримані результати можуть бути використані на практиці для прогнозування залишків коштів у відповідні моменти часу і в процесі оцінки депозитних ризиків банків;

- запропоновано науково-методичний підхід щодо оцінки депозитних ризиків банків, який дозволив вірогідно оцінити прогнозований і непрогнозований депозитні ризики банку;
удосконалено:
- зміст основних характеристик депозитних ризиків банків з таких позицій, як ймовірність (можливість) реалізації, невизначеність наслідків, очікувана несприятливість наслідків, варіабельність рівня депозитних ризиків. Запропоновані характеристики дозволили як депозитний ризик банку вважати можливість недоотримання очікуваного рівня депозитів внаслідок несприятливого впливу зовнішніх чи внутрішніх чинників в умовах невизначеності діяльності банку. Такий підхід, на противагу іншим, зосереджує увагу не лише на сутності депозитних ризиків банків, але й підкреслює особливе значення депозитів у діяльності банків;
набули подальшого розвитку:
- класифікація зовнішніх і внутрішніх факторів виникнення депозитних ризиків банків і класифікація депозитних ризиків банків через запровадження таких ознак: вид залучених коштів, вид вкладника, валюта вкладу, можливість прогнозування, джерела виникнення, рівень втрат банку. Запропоновані класифікаційні ознаки дозволяють більш повно охопити та систематизувати весь спектр депозитних ризиків банків і можуть бути використані як основа для їх подальшого дослідження;
- науково-методичний підхід до оцінки депозитних ризиків банків у регіональному аспекті, що передбачає застосування кластерного аналізу для групування регіонів (областей) України за рівнем депозитних ризиків. Запропонований підхід відрізняється від існуючих тим, що для визначення регіонів (областей), найбільш однорідних за рівнем депозитних ризиків, одночасно аналізуються зобов'язання банків регіонів (областей) України в розрізі різних видів депозитів. Це дозволяє проаналізувати і зрівняти між собою комплекс показників депозитних ризиків банків, котрий був отриманий у розрізі регіонів. Запропонований підхід може бути використаний як основа для подальшого дослідження можливостей банків регіонів України щодо формування ресурсів.

Практичне значення отриманих результатів. Матеріали дисертаційного дослідження мають велике теоретичне і практичне значення. Пропозиції автора щодо визначення сутності депозитних ризиків банків, розроблені методичні підходи та рекомендації щодо удосконалення їх оцінки, а також запропоновані заходи щодо запобігання негативних наслідків від прояву депозитних ризиків банків знайшли застосування в діяльності ряду банків і одержали позитивну оцінку в Севастопольській філії АБ “Таврика” (довідка від 23.09.2008 № 956), Севастопольській філії ВАТ “Укресімбанк” (довідка від 22.10.2008 № 088-04/3565), ВАТ Банк “Морський” (довідка від 21.10.2008 № 2871/04). Окремі положення дисертаційного дослідження використовуються у навчальному процесі

при розробці та викладанні навчальної дисципліни “Банківські операції” на кафедрі “Фінанси і кредит” Севастопольського національного технічного університету (довідка від 20.10.2008 № 92-08.15/1022).

Особистий внесок здобувача. Основні наукові положення, розробки, висновки та пропозиції, що викладені у дисертації, одержані автором самостійно і знайшли відображення в опублікованих працях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, використані лише ті ідеї та положення, які є результатом власної роботи здобувача. Особистий внесок дисертанта у працях, опублікованих у співавторстві, полягає в апробації моделі адаптації поточних пасивів з врахуванням впливу депозитних ризиків за фактичними даними банку [6]; формулюванні проблеми, визначенні завдань і розгляді теоретичних аспектів класифікації регіонів України за рівнем депозитного ризику [7]; конкретизації особливостей адаптації банківських ресурсів з врахуванням впливу депозитних ризиків банку [13].

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати наукового дослідження були подані та отримали схвалення на таких конференціях: V Міжвузівська студентська науково-практична конференція “Проблеми розвитку фінансової системи України і Криму” (м. Сімферополь, 2003 р.); IV Міжнародна міждисциплінарна науково-практична конференція “Сучасні проблеми гуманізації та гармонізації управління” (м. Харків, 2003 р.); VII Міжнародна науково-практична конференція “Наука і освіта – 2004” (м. Дніпропетровськ, 2004 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Актуальні проблеми і перспективи розвитку економіки України (у контексті глобалізації)” (м. Алушта, 2004 р.); V Всеукраїнська науково-практична конференція “Фінансово-економічні проблеми розвитку регіонів України” (м. Дніпропетровськ, 2004 р.); II Міжнародна науково-практична конференція “Сучасні тенденції в розвитку банківської системи” (м. Дніпропетровськ, 2004 р.); III Всеукраїнська науково-практична конференція “Економічні проблеми ринкової трансформації України” (м. Львів, 2005 р.); XI Міжнародна науково-практична конференція “Фінансово-кредитне стимулювання економічного зростання” (м. Луцьк, 2005 р.); Всеукраїнська науково-методична конференція “Сучасні аспекти фінансового управління економічними процесами” (м. Севастополь, 2005, 2007 рр.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (м. Суми, 2005, 2007, 2008 рр.); III Всеукраїнська науково-практична конференція вчених, викладачів і практичних працівників “Розвиток фінансової системи України в умовах ринкових трансформацій” (м. Вінниця, 2006 р.)

Наукові публікації. Основні положення дисертації опубліковані в 22 наукових працях загальним обсягом 4,53 друк. арк., з них 8 статей у наукових фахових виданнях обсягом 2,86 друк. арк., з яких особисто автору належить 2,45 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації становить 227 сторінок, у тому числі на 89 сторінках розміщено 13 таблиць, 45 рисунків, 15 додатків і список використаних джерел, що включає 162 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми з огляду на її актуальність, визначено мету і завдання дослідження, його об'єкт і предмет, окреслено методи, інформаційну базу і методологічні засади дослідження. Розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, а також апробацію результатів дослідження.

У першому розділі **“Теоретичне підґрунтя дослідження депозитних ризиків у банківській діяльності”** проаналізовані існуючі погляди учених на зміст економічних понять “ризик” і “невизначеність”; досліджена сутність поняття “депозит”; проведено аналіз класифікацій банківських ризиків з виявленням місця і ролі в них депозитних ризиків банків; визначено основні характеристики та наведена класифікація депозитних ризиків банків; здійснена комплексна класифікація факторів виникнення депозитних ризиків банків і досліджено методи їх оцінки.

Ризик є об'єктивним явищем у будь-якій сфері людської діяльності, зокрема і у банківській. Дослідження, що проведено у теоретичній часті роботи, підтвердило відсутність в економічній літературі єдиної думки щодо сутності поняття “ризик” і “невизначеність”. З одного боку, ризик і невизначеність розглядаються ученими як окремі категорії, з іншого – як тотожні поняття. Узагальнюючи існуючі підходи, дисертантом зроблено висновок про те, що “ризик” і “невизначеність” поняття не тотожні. Невизначеність породжує ризик. При цьому під ризиком слід розуміти можливість виникнення збитків або недоодержання очікуваних доходів.

Автором встановлено необхідність дослідження депозитних операцій банку з метою наступного виявлення, характеристики і класифікації депозитних ризиків банків. Розкрито різні підходи до визначення дефініцій “депозит” і “вклад”, які показують, що ці поняття, незважаючи на велику кількість їх трактувань, мають у вітчизняній і закордонній економічній літературі різне підґрунтя. Відповідно до вітчизняного законодавства поняття “депозит” і “вклад” є тотожними. Автор вважає, що різні види депозитів (вкладів) мають різний рівень депозитного ризику, тому він повинен досліджуватися зі врахуванням особливостей кожного виду депозитів (вкладів).

У результаті проведеного дослідження щодо сутності депозитних ризиків автором було встановлено, що їх можна розглядати як з позиції клієнта (вкладника), так і з позиції банку. Найдоступнішим з інструментів капіталізації грошових заощаджень для вкладників є депозити. При цьому вкладники можуть зіткнутися з депозитним ризиком, який являє собою можливість повного (часткового) неповернення вкладів або їх несвоєчасного повернення, що може бути

викликано банкрутством банку та іншими причинами. У цей час депозити є єдиним інвестиційним інструментом, який захищений державою, тобто створена й діє система гарантування вкладів.

У той же час автором зроблено висновок про те, що незважаючи на значущість депозитних ризиків банків, у наукових працях досліджуються лише окремі аспекти цих ризиків, відсутня теоретична база, яка б всебічно їх розкривала, з боку Національного банку України не розроблені нормативні документи, які б відображали, наприклад, сутність, особливості оцінки депозитних ризиків банків, як це зроблено для ряду інших ризиків, притаманних банківській діяльності. Тому автор вважає, що дослідження депозитних ризиків банків повинно бути комплексним. Це дозволить на практиці протидіяти негативним наслідкам від їх прояву.

Для визначення місця депозитних ризиків банків у загальній теорії банківських ризиків були проаналізовані класифікації банківських ризиків. Автором зроблено висновок про те, що у більшості наукових праць сутність депозитного ризику банку прихована ризиком ліквідності та в класифікаціях банківських ризиків найпильніша увага приділена саме ризику ліквідності. Автор підкреслює, що депозитний ризик банку є однією із причин виникнення ризику ліквідності, тому що нестабільність депозитних ресурсів спричиняє дисбаланс грошових потоків банку. Наслідки депозитних ризиків банків мають нищівний характер для банківської системи, що особливо простежується в кризові періоди. Для банківської системи це може бути загрозою скорочення кредитно-інвестиційного потенціалу банків країни.

У роботі запропоновані поняття та основні характеристики, що визначають сутність і зміст депозитних ризиків банків, такі як: ймовірність (можливість) реалізації, невизначеність наслідків, очікувана несприятливість наслідків, варіабельність рівня депозитного ризику. На думку автора, депозитний ризик банку – це ймовірність недоотримання очікуваного рівня депозитів внаслідок несприятливого впливу зовнішніх чи внутрішніх чинників в умовах невизначеності діяльності банку.

За результатами проведеного дослідження вдосконалена класифікація факторів виникнення депозитних ризиків банків, які запропоновано розділити на зовнішні і внутрішні.

Зовнішні фактори депозитних ризиків банків – це фактори, що виникають у зовнішньому щодо банку середовищі (економічна і політична нестабільність, посилення конкуренції, негативна інформаційна кампанія стосовно банку та ін.). До внутрішніх факторів депозитного ризику належать фактори, що виникають у результаті недосконалої організації діяльності усередині самого банку (некваліфікованість, некомпетентність працівників і керівництва, зниження якості обслуговування клієнтів та ін.). Класифікація більш повно відображає взаємозв'язок елементів внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування банку як джерел генерування депозитних ризиків банків.

У роботі запропонована нова класифікація депозитних ризиків банків (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація депозитних ризиків банків за основними ознаками

Встановлено, що прогнозований депозитний ризик банку характеризується передбачуваною (очікуваною) зміною залишків коштів на рахунках клієнтів. Він проявляється як відхилення коштів на рахунках клієнтів від їх середньої величини. Ці відхилення за діапазоном варіювання (широким чи вузьким) у кожному окремому випадку можуть бути різними. Непрогнозований депозитний ризик банку характеризується непередбачуваним вилученням коштів. Він може бути викликаний дією ряду факторів, на які банк не може вплинути і які неможливо чи надто важко прогнозувати. Прикладом таких ризиків є кризисні явища, форс-мажорні події, котрі не можуть бути повністю передбачені чи попереджені і являють собою дію непереборної сили. Непрогнозований депозитний ризик банку може спричиняти різке зниження середньої величини коштів на рахунках клієнтів, що суттєво впливає на ліквідність банку.

У роботі запропоновано визначати мінімальний, припустимий і критичний депозитні ризики банку за ступенем їх впливу на виконання банком обов'язкових економічних нормативів ліквідності (норматив миттєвої ліквідності (Н4), норматив поточної ліквідності (Н5), норматив короткострокової ліквідності (Н6)), які встановлені Національним банком України.

Автором досліджено показники абсолютної та відносної міри в оцінці депозитних ризиків банків. Застосування даних показників запропоновано використовувати для оцінки депозитних ризиків як у банках, так і у регіональному аспекті.

У другому розділі **“Оцінка особливостей прояву депозитних ризиків у банківській діяльності”** проаналізовано депозитний ринок України у розрізі зобов'язань банків за коштами, які залучені на рахунки клієнтів; виявлено фактори, які викликали депозитні ризики банків; проведено аналіз депозитних ризиків банків у регіональному аспекті та на рівні окремих банків.

Для оцінки стану депозитного ринку України з позиції депозитних ризиків у роботі було конкретизовано основні етапи його становлення та розвитку. Автором виділено сім етапів для аналізу (1991-1994 рр., 1995-1997 рр., 1998-1999 рр., 2000-2003 рр., 2004 р., 2005 – перший квартал 2008 р., з квітня 2008 р. по цей час). Установлення границь було обрано таким чином, щоб при переході від одного до іншого етапу показати циклічність змін, які відбуваються у розвитку депозитного ринку, що обумовлено впливом ряду зовнішніх факторів. Макроекономічна нестабільність, включаючи внутрішні і зовнішні потрясіння, призводить до виникнення економічних, політичних, валютних криз, що сприяє підриву стійкості банківської системи, викликаючи банківські кризи. Негативний вплив зовнішніх факторів приводить до суттєвого підви-

щення рівня депозитних ризиків і навпаки, їх позитивний вплив сприяє поліпшенню економічної ситуації, зниженню рівня депозитних ризиків у банківській системі. Таким чином, аналіз депозитного ринку передбачав не тільки оцінку змін у формуванні депозитних ресурсів банками України, але і виявлення ризикоутворюючих факторів, аналіз результатів їх впливу на соціально-економічні показники держави.

У роботі запропоновано систематизацію депозитних ризиків банків у регіональному аспекті. Для цього автором розроблено науково-методичний підхід, в основі якого запропоновано використовувати метод кластерного аналізу, який надає можливість одночасного дослідження комплексу показників депозитних ризиків банків регіонів України. Автором запропоновано використовувати значення коефіцієнтів варіації K_{var} (відносної міри депозитного ризику), розрахованих по депозитах на вимогу і строкових депозитах у розрізі регіонів, як показників депозитних ризиків. За результатами аналізу за 2006-2008 рр. виділено три кластери в кожному із періодів, що містять сукупність регіонів, які відрізнялися між собою за рівнем депозитних ризиків банків. Фрагмент результатів кластеризації наведено у табл. 1.

Таблиця 1

Результати кластеризації депозитів на вимогу за 2007 р. (фрагмент)

Зроблено висновок про те, що регіони України мають певні територіальні диспропорції в розвитку банківської діяльності, які обумовлені впливом соціально-економічних умов банківської діяльності та суто банківських факторів (ризикованість операцій, кредитна і депозитна політика). У сукупності зазначені умови і фактори впливають на особливості формування депозитних ресурсів у розрізі кожного окремо взятого регіону, що, у свою чергу, впливає на рівень депозитних ризиків банків регіону. Дослідження депозитного ризику в регіональному аспекті дало можливість зробити висновок, що кластерний аналіз дозволяє проаналізувати і порівняти між собою показники депозитних ризиків банків, які були отримані, у розрізі кожного регіону (області). Запропонований підхід може бути використаний як основа для подальшого дослідження ресурсних можливостей банків регіонів України.

Автором запропоновано проводити розгляд депозитних ризиків і на мікрорівні, тобто на рівні банку. Виявлено, що у банківській практиці можуть виникати ситуації, коли списання коштів з рахунків (відтік коштів) пов'язане з особливостями здійснення клієнтами своєї поточної діяльності або з наявністю інших факторів, вплив яких можна спрогнозувати. У цьому випадку депозитний ризик можна заздалегідь передбачити, бо він є для банку прогнозованим, а така ситуація – звичайною. На практиці може виникнути інша незвичайна ситуація, коли відбувається різкий відтік коштів з рахунків клієнтів, що викликано нега-

тивною дією зовнішніх і внутрішніх факторів. У таких ситуаціях депозитний ризик банку є непрогнозованим.

В умовах прогнозованого депозитного ризику банку залишки на рахунках клієнтів варіюють близько до їх середньої величини (математичного очікування) у межах звичайного діапазону відхилення залишків.

Автором запропоновано для дослідження особливостей прояву прогнозованих депозитних ризиків банку застосовувати діапазон (інтервал) $\pm 1,96\sigma$ (σ – середньоквадратичне відхилення залишків коштів). В умовах нормального закону розподілу імовірність попадання залишків у цей діапазон дорівнює 95 %, а імовірність того, що залишки відхиляться від свого математичного очікування на величину більшу ніж $-1,96\sigma$, дуже мала и дорівнює 0,025. Відхилення сукупних залишків коштів, які виходять за діапазон $-1,96\sigma$ свідчать про непрогнозований депозитний ризик банку. Ці відхилення не підкоряються нормальному закону розподілу (рис. 2).

Як аналізовані групи рахунків автором запропоновано використовувати дані по рахунках 2600 і 2650 (кошти на вимогу суб'єктів господарювання та небанківських фінансових установ), 2620 і 2625 (кошти на вимогу фізичних осіб), 2630 і 2635 (строкові кошти фізичних осіб) та інших. При цьому за сукупні залишки коштів запропоновано вважати сумарний рівень залишків по кожній аналізованій групі рахунків (наприклад, сукупні залишки по рахунках 2600 і 2650).

Рис. 2. Графічна інтерпретація прогнозованих і непрогнозованих депозитних ризиків банків

У третьому розділі дисертації “**Науково-методичне забезпечення мінімізації негативних наслідків реалізації депозитних ризиків банків**” запропоновано підхід до кількісної оцінки депозитних ризиків банків, наведено заходи щодо протистояння негативним наслідкам у випадку їх прояву.

Пропонований підхід засновано на прогнозуванні сукупних залишків коштів клієнтів і оцінці депозитних ризиків банків. Для цього автором розроблена багатофакторна регресійна модель, яка дозволяє спрогнозувати рівень сукупних залишків коштів з врахуванням впливу на їх рівень таких факторів, як сезонність, кількість клієнтів банку, виявлення закономірності зміни залишків коштів (тренда).

Розроблена багатофакторна регресійна модель має такий загальний вигляд:

$$\hat{Y}_t = \beta_0 + \beta_1 \cdot M_t + \beta_2 \cdot N_t^{кл.} + \sum_{j=3}^{13} \beta_j X_j + \varepsilon_t, \quad (1)$$

де \hat{Y}_t – модельне значення рівня сукупних залишків коштів клієнтів;
 $\beta_0, \beta_1, \beta_2$ – регресійні параметри (з економічної точки зору вони є коефіцієнтами еластичності);

- β_j – індекси сезонності;
 j – порядкові номери місяців у році;
 M_t – порядкові значення календарних місяців (тренд);
 $N_t^{кл.}$ – середньомісячна кількість клієнтів банку;
 X_j – супутня змінна часового ряду;
 ε_i – похибка моделі за i -м спостереженням за аналізований період.

Виходячи з того, що за результатами аналізу виявлено суттєвий, тісний і односпрямований взаємозв'язок між кількістю клієнтів і кількістю відкритих ними рахунків (лінійний коефіцієнт кореляції Пірсона варіювався за різними групами рахунків у діапазоні від 0,88 до 0,93), для оцінки депозитних ризиків банків автором запропоновано використовувати дані про кількість клієнтів банку.

Похибка моделі ε_i є не поясненою даною моделлю частиною варіювання сукупних залишків коштів, яка підкорюється нормальному закону розподілу.

Діапазон варіювання похибки ε_i відображає можливі відхилення фактичних значень сукупних залишків коштів (Y_t) від модельних (\hat{Y}_t), тобто відображає прогнозований депозитний ризик банку.

Прогнозований депозитний ризик сукупних залишків коштів пропонується розраховувати за формулою:

$$EDR = -1,96\sigma_{\varepsilon_i}, \quad (2)$$

де EDR (Expected Deposit Risk) – прогнозований депозитний ризик банку;
 σ_{ε_i} – абсолютна міра депозитного ризику (середньоквадратичне відхилення похибки ε_i).

Абсолютна міра депозитного ризику була визначена за формулою:

$$\sigma_{\varepsilon_i} = \sqrt{\sum_{t=1}^n \frac{(\hat{Y}_t - \bar{Y})^2}{n-1}}. \quad (3)$$

Обмеженням для визначення величини прогнозованого депозитного ризику банку за формулою (3) є можливість її використання тільки в стабільних умовах (економічних, політичних і т.п.).

У кризових, непередбачуваних умовах банк стикається з непрогнозованим депозитним ризиком (UDR – Unexpected Deposit Risk), величина якого варіюватиметься в діапазоні значно більшому ніж $-1,96\sigma_{\varepsilon_i}$.

Автором було проведено апробацію запропонованого підходу до оцінки депозитних ризиків за фактичними даними трьох банків. У процесі дослідження підтверджена досить висока адекватність запропонованої моделі (1). Коефіцієнт детермінації (критерій якості моделі) залежно від виду депозитів варіювався у середньому від 0,70 до 0,75, що є високим показником для економічних досліджень.

У дисертаційному дослідженні підкреслено: фактори, що задіяні у формулі (1) і безпосередньо впливають на рівень сукупних залишків коштів, знижують невизначеність щодо їхнього варіювання і дозволяють підвищити точність в оцінці депозитних ризиків банку. У табл. 2 зіставлено результати оцінки депозитних ризиків по одному з аналізованих банків. У графі 2 таблиці наведено результати розрахунку середньоквадратичного відхилення (σ) сукупних залишків коштів за фактичними даними банку (Y_t). Результати розрахунку середньоквадратичного відхилення, подані у графі 3, були отримані на основі модельних даних, відтворених за допомогою формули (1) і використання формули (4).

Таблиця 2

Узагальнення результатів кількісної оцінки депозитних ризиків по одному з аналізованих банків м. Севастополя

Банки повинні постійно бути готовими до виникнення і можливої реалізації депозитних ризиків. Автором підкреслюється важливість прогнозування банком рівня сукупних залишків коштів для своєчасного реагування на можливі прояви депозитних ризиків. Відстеження закономірностей прояву депозитних ризиків банків дає можливість обґрунтовано підтримувати співвідношення між обсягами вимог і зобов'язань банку як по строках, так і по сумах, завчасно скорочувати частину вимог банку для перекриття відтоку депозитів.

У нормальних (звичайних) умовах банки можуть спрямовувати в активні операції кошти у розмірі $\hat{Y}_t - 1,96\sigma_{\varepsilon_t}$ з мінімальним депозитним ризиком. При цьому потреба в коштах, може покриватися банком за рахунок запозичень на міжбанківському кредитному ринку. У випадку прояву непрогнозованих депозитних ризиків банків, коли величина сукупних залишків коштів виходить за діапазон $\hat{Y}_t - 1,96\sigma_{\varepsilon_t}$, для покриття потреби у коштах може також бути застосований механізм міжбанківського кредитування, зокрема діюча лінія рефінансування для підтримки ліквідності банку. Однак частота звертань і розміри рефінансування банків при цьому можуть бути досить обмежені.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні проведено теоретичне узагальнення і обґрунтування методичних підходів щодо вирішення наукового завдання, яке полягає в комплексному дослідженні депозитних ризиків банків з метою розробки рекомендацій щодо запобігання негативним наслідкам від їх прояву. За результатами проведеного дослідження сформульовано такі висновки.

1. В економічній літературі немає єдиної думки щодо сутності ризику і невизначеності. Поняття “ризик” і “невизначеність” не тотожні. Невизначеність, яка породжує ризик, не піддається імовірнісній оцінці, вона залежить від багатьох чинників, дію яких неможливо або надто складно передбачити. За ризик слід вважати можливість виникнення збитків або недоодержання очікуваних доходів.

2. Поняття “депозит”, “вклад”, незважаючи на велику кількість їх трактувань, мають у вітчизняній і закордонній економічній літературі різне тлумачення. Відповідно до вітчизняного законодавства поняття “депозит” і “вклад” є тотожними. Різні види депозитів (вкладів) мають різний рівень депозитного ризику, тому депозитний ризик повинен досліджуватися у розрізі та з врахуванням особливостей кожного виду депозитів (вкладів).

3. Депозитний ризик банку є однією з причин виникнення ризику ліквідності. При непередбачених обставинах депозитний ризик приводить до дисбалансу грошових потоків, що може призвести не тільки до проблем з ліквідністю, а (в найгіршому випадку) і до банкрутства банку. У роботі розмежовано поняття депозитного ризику банку і ризику ліквідності.

4. Запропоновано основні характеристики депозитних ризиків банків, які є основою щодо його трактування. Депозитний ризик банку – це ймовірність недоотримання очікуваного рівня депозитів внаслідок несприятливого впливу зовнішніх чи внутрішніх чинників в умовах невизначеності діяльності банку.

5. Для відбиття взаємозв'язку між елементами внутрішнього і зовнішнього середовища функціонування банку як джерел генерування депозитних ризиків банків класифіковано внутрішні і зовнішні фактори їх виникнення.

6. Запропонована класифікація депозитних ризиків банків, яка дозволяє більш повно охопити і систематизувати весь спектр цих ризиків.

7. Виявлено взаємозв'язок між впливом зовнішніх факторів і виникненням депозитного ризику в банківській системі України. Виявлено ризикоутворюючі фактори, а також циклічність у змінах, які відбуваються на депозитному ринку, що дозволяє надалі прогнозувати виникнення депозитних ризиків банків.

8. У дисертації запропонована методика проведення кластерного аналізу, яка дозволяє проводити регіональний моніторинг рівня депозитного ризику в банківській діяльності, створює основу для подальшого дослідження особливостей формування ресурсів банками регіонів.

9. У банківській практиці може використовуватися багатофакторна регресійна модель, яка дозволяє враховувати вплив на рівень сукупних залишків коштів банків значущих факторів, таких як: сезонність, кількість клієнтів банку, відкритих ними рахунків. Отримані результати запропоновано використовувати для оцінки депозитних ризиків банків.

10. У дисертації запропоновано науково-методичний підхід щодо оцінки депозитних ризиків банків. Його використання дозволило оцінити прогнозований і непрогнозований депозитні ризики банку. Отримані результати можуть бути використані для протистояння наслідкам від прояву цих депозитних ризиків.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Статті у наукових фахових виданнях

1. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Теоретические аспекты и классификация депозитных ресурсов коммерческих банков / Н. А. Абралава // Экономика Крыма. – 2003. – № 9. – С. 46–49 (0,34 друк. арк.).
2. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Депозитный потенциал коммерческого банка / Н. А. Абралава // Вісник Української академії банківської справи. – 2004. – № 2. – С. 62–66 (0,43 друк. арк.).
3. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Депозитные операции банков : теоретические вопросы и классификация / Н. А. Абралава // Вестник СевГТУ. – Севастополь : Изд-во СевНТУ, 2004. – Вып. 54. – С. 63–71. – Серия: Экономика и финансы (0,42 друк. арк.).
4. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Сравнительная характеристика депозитных и кредитных операций банков / Н. А. Абралава // Економіка: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць : у 4 т. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2004. – Т. III. – С. 750–754 (0,2 друк. арк.).
5. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Депозитный риск в банковской деятельности / Н. А. Абралава // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Ринкові перетворення в Україні в умовах світових інтеграційних процесів : збірник наук. праць / ред. М. І. Долішній ; НАН України, Ін-т регіональних досліджень. – Львів, 2005. – Випуск 6. – С. 443–448 (0,23 друк. арк.).
6. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Природа трансформації акумульованих банком коштів на вимогу у довгострокові ресурси та їх кількісна оцінка / А. П. Вожжов, Н. А. Абралава // Світ фінансів : науковий журнал Тернопільського державного економічного університету. – 2006. – Випуск 1(6). – С. 112–123 (0,5 друк. арк., автору належить 0,25 друк. арк.). Особистий внесок: апробація моделі адаптації поточних пасивів з врахуванням впливу депозитних ризиків за фактичними даними банку.
7. Лунякова Н. А. Кластеризація регіонів України за рівнем депозитного ризику / Н. А. Лунякова, О. В. Луняков // Збірник наукових праць Одеського державного економічного університету. – 2007. – Випуск. 26. – С. 196–202 (0,32 друк. арк., автору належить 0,16 друк. арк.). Особистий внесок: формулювання проблеми, визначення завдань і розгляд теоретичних аспектів кластеризації регіонів України за рівнем депозитного ризику.
8. Лунякова Н. А. Совершенствование научно-методических основ определения величины текущих пассивов коммерческого банка с учетом депозитного риска / Н. А. Лунякова // Вестник СевГТУ. – Севастополь : Изд-во СевНТУ, 2004. – Выпуск. 92. – С. 128–133. – Серия: Экономика и финансы (0,42 друк. арк.).

Публікації в інших виданнях

9. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Средства населения как источник формирования ресурсов коммерческих банков / Н. А. Абралава // Проблемы развития финансовой системы Украины и Крыма : сборник трудов межвузовской научно-практической конференции аспирантов и студентов (26-30 марта 2003 г.). – Симферополь : Центр Стабилизации, 2003. – С. 20–22 (0,15 друк. арк.).
10. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Проблемы привлечения средств населения банками и пути их решения / Н. А. Абралава // Современные проблемы гуманизации и гармонизации управления : сборник тезисов докладов по материалам 4-й Международной междисциплинарной научно-практической конференции (2-9 ноября 2003 г.) / Украинская ассоциация “Женщины в науке и образовании” ; Харьковский национальный ун-т им. В. Н. Каразина. – Харьков, 2003. – С. 135–136 (0,07 друк. арк.).
11. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Депозитный потенциал коммерческого банка / Н. А. Абралава // Наука і освіта – 2004 : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – С. 3 (0,05 друк. арк.).
12. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Депозитные операции, депозитные услуги и депозитные продукты банка / Н. А. Абралава // Фінансово-економічні проблеми розвитку регіонів України : збірник тез доповідей за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції (26 жовтня 2004 р.). – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – С. 4–5 (0,08 друк. арк.).
13. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Количественная оценка возможного использования трансформации банковских ресурсов / А. П. Вожжов, Н. А. Абралава // Сучасні тенденції розвитку банківської системи : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (7-8 грудня 2004 р.). – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – Том I. – С. 120–121 (0,06 друк. арк., автору належить 0,03 друк. арк.). Особистий внесок: конкретизація особливостей адаптації банківських ресурсів з врахуванням впливу депозитних ризиків банку.
14. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Уточнение понятий “депозит” и “депозитная операция” / Н. А. Абралава // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины (в контексте глобализации) : сборник тезисов докладов по материалам Всеукраинской научно-практической конференции (29 сентября – 1 октября 2004 г.). – Алушта, 2004. – С. 49 (0,05 друк. арк.).
15. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Сбережения населения в формировании ресурсов коммерческих банков / Н. А. Абралава // Проблеми науки, освіти та управління : збірник наукових праць / Міністерство освіти і науки України, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна ; Українська асоціація “Жінки в науці та освіті”. – Харків, 2004. – Випуск V. – С. 113–117 (0,36 друк. арк.).
16. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Теоретические аспекты оценки депозитного риска / Н. А. Абралава // Проблеми і перспективи розвитку банківської

- системи України : збірник тез доповідей VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (10–11 листопада 2005 р.). / Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми : УАБС НБУ, 2005. – С. 79–81 (0,08 друк. арк.).
17. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Территориальная диверсификация депозитного риска / Н. А. Абралава (Н. А. Лунякова) // Развитие финансовой системы Украины в условиях рыночных трансформаций : збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції вчених, викладачів та практичних працівників (16–17 лютого 2006 р.). – Вінниця : Книга-Вега, 2006. – С. 234–238 (0,23 друк. арк.).
 18. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Предотвращение возможных потерь по депозитным рискам / Н. А. Абралава // Фінансово-кредитне стимулювання економічного зростання : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (3–5 червня 2005 р.). – Луцьк : Вежа, 2005. – С. 531–533 (0,18 друк. арк.).
 19. Абралава Н. А. [Лунякова Н. А.]. Тенденции развития депозитного рынка Украины / Н. А. Абралава // Современные аспекты финансового управления экономическими процессами : матеріали Всеукраїнської науково-методическої конференції (6–9 вересня 2005 г.). – Севастополь : Изд-во СевНТУ, 2005. – С. 195–197 (0,14 друк. арк.).
 20. Лунякова Н. А. Особенности формирования и размещения депозитных ресурсов в аспекте экономического роста / Н. А. Лунякова // Современные аспекты финансового управления экономическими процессами : матеріали Всеукраїнської науково-методическої конференції (5–8 вересня 2007 г.). – Севастополь : Изд-во СевНТУ, 2007. – С. 253–255 (0,08 друк. арк.).
 21. Лунякова Н. А. Количественная оценка депозитного риска в банковской деятельности / Н. А. Лунякова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей X Всеукраїнської науково-практичної конференції (22–23 листопада 2007 р.) : у 2-х т. / Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми : УАБС НБУ, 2007. – Т. 1. – С. 68 (0,056 друк. арк.).
 22. Лунякова Н. А. Особенности формирования остатков средств по счетам клиентов / Н. А. Лунякова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник тез доповідей XI Всеукраїнської науково-практичної конференції (30–31 жовтня 2008 р.) : у 2-х т. / Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми : УАБС НБУ, 2008. – Т. 2. – С. 80–81 (0,08 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Лунякова Н.А. Депозитні ризики у банківській діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2009.

Узагальнено і проаналізовано підходи до понять “ризик” і “невизначеність”. Комплексно досліджено депозитні ризики у банківській діяльності. Визначено важливість наукових досліджень депозитних ризиків з позиції банку, роль і місце депозитних ризиків у сукупності банківських ризиків, наведено взаємозв’язок з ризиками ліквідності. Підкреслено, що депозитний ризик банку є однією із причин виникнення у нього ризику ліквідності. Запропоновано основні характеристики, розроблена класифікація депозитних ризиків банків, а також сформульовано їх трактування. Вдосконалена класифікація факторів виникнення депозитних ризиків банків. Запропоновано розділити фактори на зовнішні і внутрішні. Досліджено показники абсолютної та відносної міри в оцінці депозитних ризиків банків.

Проаналізовано депозитний ринок України у розрізі зобов’язань банків за коштами, залученими на рахунки клієнтів, виявлені фактори, що викликали депозитні ризики банків. Виявлена циклічність у змінах, які відбуваються на депозитному ринку, що дозволяє надалі прогнозувати виникнення депозитних ризиків банків. Запропоновано науково-методичний підхід до оцінки депозитних ризиків у регіональному аспекті, в основі якого використано кластерний аналіз. Підхід створює основу для подальшого дослідження особливостей формування ресурсів банками регіонів України. Виявлено закономірності прояву депозитних ризиків банків, наявність у практичній діяльності прогнозованих і непрогнозованих депозитних ризиків банків.

Обґрунтовано доцільність врахування впливу на рівень сукупних залишків коштів банків значущих факторів, таких як: сезонність, кількість клієнтів банку, відкритих ними рахунків. Запропоновано використовувати отримані результати для оцінки депозитних ризиків банків. Подано науково-методичний підхід до оцінки депозитних ризиків банків. Вірогідно оцінені прогнозований і непрогнозований депозитні ризики банків. Узагальнено заходи щодо протистояння наслідкам від прояву депозитних ризиків банків.

Ключові слова: ризик, банківські ризики, банк, депозит, депозитні ризики банку, оцінка ризиків, кластери.

АННОТАЦІЯ

Лунякова Н.А. Депозитные риски в банковской деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2009.

В процессе исследования теоретико-методических основ риска обобщены и проанализированы подходы к сущности понятий “риск” и “неопределенность”. Определена важность научных исследований депозитных рисков банков, подчеркнуто, что в случае их проявления у банка могут возникнуть проблемы с ликвидностью. В диссертации определена сущность депозитных рисков банков, обоснована необходимость разграничения в теории, а также

в практической деятельности банков этих рисков от риска ликвидности. Предложены основные характеристики депозитных рисков банков, разработана классификация и усовершенствована их трактовка. В диссертации представлена комплексная классификация факторов возникновения депозитных рисков банков. Предложено все факторы риска разделить на внешние и внутренние. Исследованы показатели абсолютной и относительной меры в оценке депозитных рисков банков.

Проведен анализ депозитного рынка Украины в разрезе обязательств банков по привлеченным средствам, выделены основные этапы и макроэкономические факторы, приводящие к возникновению депозитных рисков в каждом из выделенных этапов. Предложен научно-методический подход к исследованию депозитных рисков в региональном аспекте, в основе которого использован кластерный анализ. Подход предложено использовать для дальнейшего исследования возможностей банков регионов Украины относительно формирования ресурсов. Анализ закономерностей проявления депозитных рисков банков на микроуровне позволил выделить прогнозируемые и непрогнозируемые депозитные риски банка.

Обоснована целесообразность учета влияния на уровень совокупных остатков средств банков таких факторов, как количество клиентов, открытых ими счетов, сезонность. Предложен научно-методический подход для оценки депозитных рисков банков, с помощью которого были достоверно оценены прогнозируемый и непрогнозируемый депозитные риски банков. Обобщены мероприятия относительно противостояния негативным последствиям от проявления депозитных рисков банков.

Ключевые слова: риск, банковские риски, банк, депозит, депозитные риски банка, оценка рисков, кластеры.

SUMMARY

Lunyakova N.A. Deposit risks in bank activity. – Manuscript.

The dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of economic sciences on a specialty 08.00.08 – Money, Finances and Credit. – State Higher Educational Institution “Ukrainian Academy of Banking of National Bank of Ukraine”, Sumy, 2009.

The dissertation is devoted to complex research of deposit risks in bank activity. In the dissertation the essence of deposit risks has defined, the interrelation the deposit risk with the risk of liquidity has shown. The basic characteristics, classification of deposit risks has offered and the definition of deposit risk, factors of it has also improved. The analysis of deposit risks of banks in regional aspect has carried out on the base of methodic of cluster analysis had developed. Predicted and not predicted deposit risks of bank have defined. The scientific-methodical approach as to the estimation of deposit risks of banks had offered.

Key words: risk, bank risks, bank, the deposit, deposit risks of banks, an estimation of risks, clusters.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
Вожжов Анатолій Павлович

Підписано до друку 23.01.2009.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Times. Тираж 110 пр.

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”
Адреса: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції: серія ДК, № 3160 від 10.04.2008